

Shell Türkiye Rekabete Uyum Politikası (STRUP)

Versiyon 01c - 2025.11 (Accessibility revision)

Ülke Başkanı'nın Mesajı

Enerji sektörü, değişen ekonomik dinamikler, gelişen teknolojiler ve büyük verinin artan kullanımıyla hızla dönüşmektedir. Bu gelişmeler, enerji sektörünün her alanında faaliyet çeşitliliğini ve müşteri odaklı hizmetleri ön plana çıkarmış; ürün ve hizmet portföyümüzü de bu çerçevede devamlı geliştirmektedir. Böylesine hızlı değişen bir ortamda, hukuki gelişmeleri ve küresel trendleri yakından takip etmek de büyük önem taşımaktadır.

Rekabet, dinamik ve stratejik bir süreçtir. Güçlü bir altyapı ve bağımsız idari yapılanma ile yönetildiğinde adil ve etik sonuçlar doğurur. Bu anlayışla, **Shell & Turcas Petrol A.Ş., Shell Company of Türkiye Limited Merkezi Londra Türkiye Şubesi, Shell Petrol A.Ş., Shell Enerji A.Ş.** şirketleri olarak ("**Shell Türkiye**") rekabete uyum çalışmalarımızı Shell Türkiye Rekabet Uyum Politikası ("**STRUP**") çatısı altında birleştirdik. STRUP hem global uygulamalarımızı hem de Türkiye'deki ihtiyaçlarımızı dikkate alarak oluşturulmuş bir uyum programıdır.

Shell Türkiye olarak hedefimiz, rekabete dair tüm riskleri en hızlı ve etkili şekilde yönetmektir. Bu kapsamda:

- STRUP'ın idari yapısını Hukuk ve Uyum birimlerimizle yöneteceğiz,
- Tüm çalışanlarımızı bu sürece dahil edeceğiz,
- Uyum kültürünü, çalışanlarımızın gelişim fırsatlarıyla pekiştireceğiz,
- Birimlerin ihtiyaçlarını dikkate alarak uygulama risklerini azaltacağız,
- Rekabet Komitemizin gözetiminde STRUP'ı düzenli olarak gözden geçireceğiz.

STRUP, rekabet hassasiyetlerini erken tespit etme ve en yüksek uyum seviyesini koruma kararlılığımızın bir göstergesidir.

Başarı ve katkılarınız için teşekkür ederiz.

Ahmet ERDEM

Shell Türkiye Ülke Başkanı

1. Giriş

Enerji sektörüne ilişkin tüm kurumlar ve bu kurumların faaliyetlerine ilişkin iş ve işlemler devletin en üst seviyesi tarafından gözetilmekte ve sektöre özel düzenleyici bir kurum tarafından denetlenmekte ve düzenlenmektedir. Hal böyle iken, rekabet kurallarının etkin bir şekilde uygulanabilmesi için rekabet kurallarının sınırlarının enerji sektörünün dinamiklerini dikkate alarak açık bir şekilde ortaya konması önem taşımaktadır.

STRUP'ın ana amacı Shell Türkiye'nin tüm çalışanları ve paydaşlarına enerji ve hizmetler pazarlarında uygulanan rekabet kurallarının açıklanması, Shell Türkiye'nin rekabet kurallarına uyum anlamında tedbir ve taahhütlerinin ortaya konmasıdır.

STRUP sadece bir politika olarak değil, kendi iç idari yapılanması ve uygulama prosedürleri olan, taahhütler ve yaptırımları ile işlerliğinin garanti altına alındığı ve daha önemlisi şeffaflık ve hesap verebilirliği ön plana almasıyla da uluslararası standartlarda kabul görececek rekabet kültürü oluşturma projesi olarak şekillendirilmiştir.

Shell Türkiye çalışanları açısından uyum çalışmalarının temelinde farkındalığın artırılması yatmaktadır. Bu çerçevede çalışanların bilgi seviyelerinin artırılması ve güncel tutulması için Shell grup içi eğitimlerin yanı sıra yerel eğitimler de yapılacaktır. Böylece rekabete uyum konusuna yönetimin verdiği önemin altı çizileceği gibi, konu sürekli gündemde tutularak rekabet bilincinin bir kültür haline gelmesi sağlanacaktır.

STRUP'ın ana hedefinin rekabete sürekli uyum olduğu düşünüldüğünde, politikanın en önemli alt hedefinin rekabete uyumsuzlukların daha oluşmadan, bir erken uyarı sistemiyle tespit edilmesidir. Bu amaca ulaşmak için Shell Türkiye'deki her birim rekabet gözüyle incelenmiş ve ortaya çıkan sonuçlara göre rekabet uyum konusundaki ihtiyaçlar belirlenmiştir. Çalışanlara hangi konularda hassasiyet göstermeleri gerektiği, yapılmaması gereken bir eylemin gerçekleşmesi veya gerçekleşme ihtimali karşısında karşılaşılabilecek yaptırımlar da açıklanmaktadır.

İş hayatının değişim hızı dikkate alındığında, her tür eylemin rekabete uyumunun çalışanlar tarafından tam olarak anlaşılabilmesi gerçekçi bir yaklaşım değildir. Çalışanların tereddüde düştükleri konuları açıklığa kavuşturabilmeleri için birim bazında başvuru sistemleri oluşturulmuştur. Çalışanlar gerektiğinde doğrudan Rekabet Komitesine veya Hukuk Müşavirliğine başvurabilir. Bunun için oluşturulan **rekabet@shell.com** adresi hukuk birimi tarafından yönetilecektir.

Sürekli uyumun diğer önemli bir ayağını da çalışanların rekabete uyum hakkında bilgilendirilmesi ve eğitilmesi oluşturmaktadır. Dijital kaynaklardan da faydalanılarak oluşturulan eğitimlere katılım zorunlu olmakla birlikte bahse konu eğitimlerde başarılı olmak da önem taşımaktadır.

Bir diğer önemli uyum çalışması da denetimler aracılığı ile gerçekleştirilecektir. Denetimler hem Shell Türkiye'nin kendi çabaları hem de bağımsız görüş alınarak yapılacaktır. Denetim sonuçları

STRUP'ın iyileştirilmesi için kullanılacağı gibi çalışanlara geri bildirim olarak da sunulacaktır. Bu sayede çalışanların kendi tecrübeleri STRUP'a yansımış olacaktır.

STRUP'ın en önemli ayaklarından birisi de taahhüt mekanizmasıdır. Taahhüt mekanizması yönetici ve çalışanları uygulamanın içine bizzat sokmak ve çalışanların eylemlerinde rekabet kurallarını öncelikli olarak hatırlamalarını sağlamaktır. Rekabet Komitesi STRUP'a uyulmaması durumunda uygulanacak yaptırımlara karar verecektir.

Shell'in "Code of Conduct" ve "Shell General Business Principles" çatısında, kurumsal yönetim, şeffaflık ve etik değerlere bağlılık en öncelikli konulardan olmuştur. STRUP'ın idari yapılanma ve uygulamalarında da ana prensipler ise etik değerler, hesap verebilirlik ve şeffaflık olacaktır.

2. İdari Yaklaşım

2.1. Rekabet Komitesi

Shell Türkiye faaliyetlerinin rekabet kurallarına uyumunun gözetilmesi ve yürütülmesi Rekabet Komitesi tarafından gerçekleştirilecektir. Rekabet Komitesi, Shell Türkiye açısından rekabet kuralları konuları ile ilgili tüm kararları almaya yetkilidir. Rekabet Komitesi, Yönetim Kurulu'na karşı sorumludur.

Rekabet Komitesinin Shell Türkiye'ye en fazla faydayı sağlayabilmesi açısından, Komite üst düzey yönetim tarafından temsil edilir.

Rekabet Komitesi'nde;

- CEO
- Hukuk Müşaviri
- Ana İş Birimleri Temsilcileri
- Uygun bulunan durumlarda, bir bağımsız üye bulunur.

Rekabet Komitesinin sekretery görevini Hukuk Müşavirliği (gerektiğinde bağımsız üye ile) yürütür.

2.2. Rekabet Komitesinin Görev ve Yetkileri

Rekabet Komitesinin görev ve yetkileri aşağıdaki gibidir:

- STRUP'ın Shell Türkiye içinde uygulanması ve yürütülmesi,
- Gerekli görülen hal ve zamanlarda, STRUP'ın gözden geçirilerek Türkiye ve dünyadaki gelişmelere göre gözden geçirilmesi,
- Kılavuz ve uygulama prosedürlerinin hazırlanmasının ve uygulanmasının sağlanması,
- Rekabet ile ilgili ve fakat STRUP kapsamında olmayan konuların ortaya çıkması durumunda, ilgili konuların değerlendirilmesi ve gerektiği takdirde yeni tedbirlerin uygulamaya konmasının sağlanması ve
- Şirketin üst birimlerine gelişmeler hakkında bilgilendirme yapılması.

3. Uyum Politikasının Unsurları

3.1. Taahhüt mekanizması

Taahhüt mekanizmasının ana amacı, kendilerinden taahhüt istenen tüm paydaş ve çalışanların, Rekabet Kanunu'nun uygulama alanı hakkında bilgi sahibi olmasının ve bu kurallara sürekli uyum için elinden gelen tüm çabayı göstermesinin beklenmesidir. Taahhüdü imzalayanlar kendi yetki alanları içinde rekabete uyumun sağlanmasından sorumlu olacaklardır.

Taahhüdün ana unsuru rekabet kurallarına uyumdur. Ancak uyumun ve uyumun sürekliliğinin sağlanabilmesi için taahhüdü imzalayanlar, STRUP'ın ortaya koyduğu rekabet kurallarına uymayı ve Rekabet Komitesinin yürüteceği rekabete uyum tedbirlerini kabul etmiş sayılacaktır. Taahhüdün hedefine ulaşmak ve taahhüdünü eksiksiz yerine getirebilmek için, STRUP kapsamında düzenlenen eğitimlere katılım zorunludur.

Taahhüdün yerine getirilmesi konusunda tereddüt oluşması durumunda, taahhüdü imzalayanlar Rekabet Komitesine ulaşmak ve Komiteyi bilgilendirmek zorundadır. Taahhüdüyle uyuşmayan davranışlarda bulunulması durumunda, Rekabet Komitesinin alacağı kararlara uyulması zorunludur.

3.2. Sürekli Farkındalık

STRUP'ın ana amacı rekabete uyumun süreklilik kazanarak şirket içinde rekabet kültürünün oluşturulmasıdır. Rekabet Komitesi, rekabete uyum çalışmalarının yaşayan bir süreç olduğunun, uyumun en önemli unsurlarından biri olan çalışanların konu ile ilgili bilgilere ulaşmasının ve konudaki hassasiyetleri anlayabilecek kadar eğitilmesinin önemini farkındadır.

Şirket çalışanları STRUP kapsamında düzenlenen eğitimlere katılmakla ve bu eğitimlerde belli bir anlama seviyesine ulaşmakla yükümlüdür. Aksi takdirde, işe yeni başlayanların işe devam etmeleri, çalışanların işe çalışma ve kariyerlerinde ilerleme şansları Rekabet Komitesinin görüşüne de bağlı olacaktır.

a) Düzenli ve Zorunlu Eğitimler

i. Online Eğitimler

Çalışanlar, şirketin faaliyet alanına giren konulara özel olarak hazırlanmış rekabet ve yerinde inceleme eğitimlerini almakla yükümlüdür. Online eğitimlerde öngörülen seviyeye ulaşmak esastır. Seviye Rekabet Komitesi tarafından belirlenir.

ii. Fiziki Eğitimler

Çalışanlar için her sene en az bir kere olmak üzere, fiziki rekabet hukuku esasları ve yerinde inceleme eğitimleri düzenlenir. Bu eğitimler Shell Türkiye'nin faaliyet gösterdiği alanlardaki ihtiyaçlarını dikkate alır. Eğitimler interaktif bir şekilde cereyan eder. Böylece çalışanlar güncel sorularına cevap alma veya danışma sistemi kapsamında hangi birimlerden destek alabileceklerini öğrenme şansları olur. Çalışanların bu eğitimlere katılımı zorunludur.

b) Tanıtım Çalışmaları

Çalışanların STRUP'ın uygulamasına dikkat çekmek ve uyumu sürekli kılmak adına amacıyla, Shell Türkiye'de tanıtım çalışmaları yapılacaktır. Tanıtım çalışmaları eğitim dahil çeşitli etkinlikler şeklinde olabileceği gibi, ofislere asılacak bilgilendirici posterler veya broşürler şeklinde gerçekleştirilebilecektir. Her halükârda, yapılacak tanıtım çalışmalarında karar mercii Rekabet Komitesidir.

3.3. Danışma Sistemi

a) Danışma Mekanizması

Bu mekanizmanın ana amacı birimlerin herhangi bir rekabet sorunu ile karşılaştıklarında konuyu açıklığa kavuşturmak için izlemeleri gereken yolun belirlenmesidir.

Danışma mekanizmasında işleyiş ilgili birim yöneticiler tarafından yürütülecektir. Birim içi ön değerlendirme yapıldıktan sonra, konu Rekabet Komitesi ve Hukuk Müşavirliğine eş zamanlı olarak iletilecek, ortaya çıkan konunun özelliğine göre bahse konu iki birimden bir tanesi konunun idaresini üstlenecektir.

Bildirim mekanizması çalışanlara hem kendilerini geliştirmek için bir imkan sunacak, ayrıca STRUP'ın etkin işleyişine katkıda bulunacaktır.

b) Envanter Hazırlanması

Risk Envanteri, Hukuk Müşavirliği'nin liderliğinde hazırlanmıştır. Hukuk Müşavirliği tarafından uygulanan rekabet kuralları envanteri STRUP'ın uygulanmasında ana belge olacaktır. Envanter birimler için gerektiğinde hazırlanması kararlaştırılabilecek olan kılavuz ve uygulama prosedürlerinin de temelini oluşturacaktır. Envanterin güncel tutulması Hukuk Müşavirliğinin sorumluluğundadır.

3.4. Sürekli Uyum- Denetimler

a) İç Denetimler

Denetimler Shell Türkiye STRUP kapsamında ortaya konan kuralların etkin bir şekilde uygulandığını tespit etmek amacıyla gerçekleştirilecektir. Her halükârda bu denetimler bilgi güvenliği ve kişisel verilerin korunması gibi hassas konular dikkate alınarak gerçekleştirilecektir. Denetimlerin uygulanmasında Shell Türkiye çalışanları görevlendirilecektir.

b) Bağımsız Denetimler

Bağımsız denetimlerin ana amacı faaliyetlerimizin bağımsız bir bakış açısıyla değerlendirilmesinin sağlanmasıdır. Diğer taraftan, bağımsız denetimlerin sonuçları iç denetimlerimizin etkinliğini ortaya koymak açısından önem taşıdığı gibi sürekli uyum çalışmalarında ilgili birimlerin uyum seviyesini en iyi noktaya getirmek için de kullanılacaktır. Bu denetimler neticesinde ortaya çıkan sonuçların değerlendirilmesinde Rekabet Komitesi'nin kararları geçerli olacaktır.

4. Hesap Verebilirlik ve Sorumluluklar

Shell Türkiye olarak, rekabete uyum konusundaki tüm çalışmaların paydaşlar tarafından bilinmesini ve takip edilmesini temenni etmekteyiz. Bu amaca hizmet etmek için hem politikamızı hem de uyguladığımız tedbirlerin ana hatlarını çalışanlarımız ile sürekli paylaşmayı amaçlıyoruz. STRUP kapsamında yapılan çalışmaların hesap verilebilir ve şeffaf bir şekilde işlemlerini teminen oluşturduğumuz idari yapı ve tedbirlerin sadece şirket içi kaynaklar ile değil, bağımsız uzman kişi ve kuruluşlardan destek alınarak gözetilmesi ve denetlenmesi amaçlanmaktadır.

En önemlisi, Shell Türkiye olarak STRUP'ın uygulanmasında etik değerlerimizi yapılan ve yapılması planlanan tüm uyum çalışmalarımızda ana prensibimiz olarak değerlendiriyoruz.

EK 1: Rekabet Kuralları

Genel Yaklaşım

Rekabet kuralları, rekabet hukuku mevzuatından oluşan kanuni çerçevenin ekonomik teoriler ve yaklaşımlar ile desteklenmesi ve ortaya çıkan durumun içtihatla vücut bulmasından oluşan bir manzumudur. Ana amaç serbest piyasa ekonomisinin etkin bir şekilde işlemlerini sağlamak ve rekabet ortamını korumaktır.

Anayasamızın 167. maddesi, devlete, “...para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemlerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri” alma ve “piyasalarda fiili veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi” önleme görevini yüklemiştir.

Avrupa Birliği ile gerçekleştirdiğimiz 1/95 sayılı Türkiye-AB Ortaklık Konseyi Kararı, “piyasalarda etkin rekabetin sağlanabilmesi için” Avrupa Birliği Rekabet Mevzuatı hükümlerinin Türkiye’de uygulanmasının sağlanması yönünde hükümler içermektedir.

Bu çerçevede 1994 senesinde gerek Anayasal gerekse Türkiye’nin AB düzeyindeki taahhütlerinin bir gereği olarak, ülkemizdeki mal ve hizmet piyasalarındaki rekabetin sağlanabilmesi amacıyla Rekabet Kanunu yürürlüğe konulmuştur.

Rekabet Kanunu’nun amacı, mal ve hizmet piyasalarındaki, rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı anlaşma, karar ve uygulamaların, piyasada hakim durumda olan teşebbüslerin bu güçlerini kötüye kullanmalarını engellemek ve bu amaca ulaşmak için gerekli düzenlemeleri yaparak rekabetin korunmasını sağlamaktır.

Rekabet Kanunu’nun muhatabı teşebbüslerdir. Kanun kapsamında piyasada mal veya hizmet üreten, pazarlayan, satan, gerçek ve tüzel kişiler ile bağımsız karar verebilen ve ekonomik bakımdan bir bütün teşkil eden tüm birimler teşebbüstür. Buna göre, tüm şirket türleri teşebbüs olacağı gibi; piyasada mal ve hizmet üreten, satan esnaf ya da serbest meslek erbabı gerçek kişiler de teşebbüs olarak değerlendirilir. Rekabet Kanunu aynı zamanda teşebbüsleri bir araya getiren dernekler ve birlikler gibi oluşumları da uygulama alanına dahil etmiştir.

Rekabet Kurumu ve Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK)

Her iki kurumun enerji sektörü üzerindeki etkileri dikkate alınarak, 2015 senesinde Rekabet Kurumu ve EPDK arasında bir protokol imzalanmış ve bu protokol ile her iki kurum aralarında iş birliği ve bilgi alışverişi yapacakları konusunda anlaşmışlardır.

Bilindiği üzere elektrik, doğal gaz, petrol ve sıvılaştırılmış petrol gazları (LPG) piyasalarının rekabet ortamında işlemesine yönelik olarak; 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu, 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu, 5307 sayılı Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG) Piyasası Kanunu ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu kapsamında Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu’nun, 4054 sayılı

Rekabetin Korunması Hakkında Kanun kapsamında ise Rekabet Kurumu'nun görev ve yetkisi bulunmaktadır. Bu çerçevede, Rekabet Kurumu ile Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'nun yetkili oldukları kanunlar kapsamında, enerji piyasalarında serbest ve sağlıklı bir rekabet ortamının tesisi, geliştirilmesi ve korunması hususunda iki kurum arasında karşılıklı işbirliği, bilgi aktarımı, görüş bildirme ve koordinasyonu sağlamak üzere bir işbirliği protokolü hazırlanmıştır.

Söz konusu protokol kapsamında; Rekabet Kurumu ile Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu arasında özellikle “bilgi paylaşımı”, “işbirliği” ve “koordinasyon” hususları düzenlenmektedir. Bu çerçevede, enerji piyasalarında rekabetin tesisi, geliştirilmesi ve korunmasına dair hususlarda; karşılıklı bilgi, belge ve görüş aktarımı, planlanan veya yürütülmekte olan faaliyetler ile projeler hakkında bilgilendirme ve işbirliği yapılması, her iki Kurum personelinin katılımıyla oluşturulacak Koordinasyon Komitesi aracılığıyla kurumlar arası koordinasyon çalışmalarının yürütülerek bilgi paylaşımı ile işbirliğinin sağlanması öngörüldü.

Rekabetin Korunması Hakkında Kanun

Amaçlarının gerçekleştirilmesine yönelik olarak, Rekabet Kanunu; mal ve hizmet piyasalarında faaliyet gösteren teşebbüslerin aralarında yaptığı, rekabeti engelleyici, bozucu ve kısıtlayıcı anlaşma, uygulama ve kararları, piyasada hakim durumda olan teşebbüslerin bu hakimiyetlerini kötüye kullanmaları ve piyasalarda hakim durum yaratan ya da var olan bir hakim durumu güçlendiren, birleşme ve devralmaları yasal denetim altına almaktadır.

Bu tanımın enerji sektörüne ilişkilendirilmesi gerçekleştirilen her iş ve işlemin rekabet kuralları çerçevesinde değerlendirilebileceği anlamına gelmektedir.

Bu bağlamda, Rekabet Kanunu ve ikincil mevzuatının (“Rekabet Mevzuatı”) uygulama kapsamını aşağıdaki ana başlıklar oluşturmaktadır.

Teşebbüsler arası yatay ve dikey ilişkilerde yasak uygulamalar

Rekabet Kanunu'nun 4. maddesinde, rekabeti sınırlama amacı taşıyan ya da bu etkiyi doğuran, doğurabilecek nitelikte olan anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliği kararları yasaklanmaktadır.

Muafiyet sistemi

Rekabet Kanunu'nun 5. maddesi, teşebbüsler arası anlaşma, uyumlu eylem ve kararların bazı koşulların varlığı ve ilgili teşebbüslerin talebi ya da Rekabet Kurulu'nun (veya “Kurul” olarak da anılacaktır) resen değerlendirmesi halinde, bireysel olarak ya da belirli türdeki anlaşmaların Rekabet Kurulu'nun düzenleyeceği tebliğler ile grup olarak, 4. maddedeki yasaklamadan muaf tutulabileceğini belirtmiştir.

Hakim durum ve hakim durumun kötüye kullanılması

Rekabet Kanunu'nun 6. maddesi, bir ya da birden fazla teşebbüsün hakim durumunu kötüye kullanmasını yasaklamaktadır. İhtihatta, hâkim durum, belirli bir piyasadaki, bir ya da birden fazla

teşebbüsün, rakipleri ve müşterilerinden bağımsız hareket ederek, fiyat, arz, üretim ve dağıtım miktarı gibi ekonomik parametreleri belirleyebilme gücü olarak tanımlamıştır.

Rekabet Kanunu'nun yasakladığı husus hakim durumun varlığı değil, hakim durumun kötüye kullanılmasıdır. Rekabet Kanunu, hakim durumdaki teşebbüslerin bu güçlerini kullanarak pazardaki rekabeti ortadan kaldırmalarına engel olmayı amaçlamaktadır.

Rekabet Kurulunun iznine tabi olan birleşme ve devralmalar

Rekabet Kanunu'nun 7. maddesi, bir ya da birden fazla teşebbüsün, hakim durum yaratmaya veya hakim durumlarını daha da güçlendirmeye yönelik olarak, Türkiye'nin bütünü yahut bir kısmında, herhangi bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğuracak şekilde gerçekleştirdikleri birleşme veya devralma işlemlerini hukuka aykırı bularak yasaklamıştır.

Rekabet Kurulu, birleşme ve devralmaların hukuki geçerlilik kazanabilmesi için Rekabet Kurulu'na bildirim yapılarak izin alınması gerektiğini, 2010/4 sayılı "Rekabet Kurulundan İzin Alması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ" ile düzenlemiştir.

Rekabet Kanunu Kapsamında Yasak Uygulamalar

Teşebbüsler arası ilişkiler, rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı oldukları ölçüde Rekabet Kanunu'na aykırı kabul edilmektedir.

Bu yüzden çağdaş hukuk sistemlerinde, piyasalarda oluşması gereken rekabet ortamının, teşebbüslerin aralarında anlaşılarak yaptıkları bazı davranış, anlaşma ve kararlar ile suni bir şekilde bozulabileceği göz önüne alınarak, rekabeti sınırlayabilecek nitelikteki davranış ve birliktelikleri denetleyen düzenlemeler getirilmiştir.

Rakipler arasındaki bir ilişkinin, Rekabet Kanunu kapsamında değerlendirilebilmesi için, bu ilişkinin, belirli bir "ürün pazarındaki" rekabete "olumsuz bir etkisinin" olması ya da olumsuz etki doğurabilecek "potansiyele" sahip olması gerekmektedir.

Rekabet Kanunu "belirli bir pazardan" bahsetmektedir. Bu yüzden, rekabetin olumsuz olarak etkilenmesinin hangi coğrafi alanda ve bu alan içinde hangi ürün pazarında gerçekleşmiş olduğunun tespit edilmesi gerekebilir. Bugüne kadar ki Rekabet Kurumu içtiğinde enerji sektöründe genel pazar tanımlarından ziyade, alt pazarların belirlenerek rekabet konularının tartışıldığı görülmektedir.

Amacı, mevcut ya da olası etkisi rekabeti olumsuz biçimde etkilemek olan ilişkiler Rekabet Hukuku'na aykırı ve yasaktır. Dolayısıyla uygulamada öncelikle bir anlaşmanın/eylemin/işlemin amacına bakılmaktadır. Amacın rekabeti sınırlayıcı olduğunun anlaşılması durumunda, söz

konusu anlaşmanın/eylemin/işlemin rekabet üzerindeki etkileri araştırılmaksızın anlaşmanın hukuka aykırı olduğuna karar verilebilmektedir.

Rekabeti sınırlayıcı amacın haricinde, anlaşmanın/eylemin/işlemin, piyasa ve rekabet üzerinde yaratacağı somut etkinin de değerlendirilmesi gerekebilmektedir. Bu çerçevede, taraflar arasındaki ilişki gerek amacı gerekse etkisi bakımından piyasadaki rekabeti olumsuz etkilememekle birlikte, ileride böyle bir etkinin gerçekleşmesi olası ise, bunun da hukuka aykırı olduğuna karar verilebilecektir.

Anlaşma, uyumlu eylem ve kararlar

Rekabet Hukuku, rekabeti bozucu davranışların "anlaşma", "uyumlu eylem" ve "karar" olmak üzere üç şekilde gerçekleşebileceğini ifade etmektedir.

“Anlaşma”

Anlaşma terimi ile tarafların, belirli konular üzerinde kendi aralarında "anlaşmış olması" kastedilir. Bu nedenle "anlaşmanın":

- a. Yazılı anlaşma olması şart değildir.
- b. Hukuken bağlayıcılık aranmamaktadır (Centilmenlik anlaşmaları kapsam dahilindedir).
- c. Yazılı, sözlü ya da eylemsel, resmi ya da gayri resmi, her tür irade uyuşması, hukuki bir sonuca yönelsin veya yönelvesin, anlaşma olarak nitelendirilebilir.

Görüldüğü gibi bir anlaşmadan bahsedebilmek için taraflar arasındaki danışıklı ilişkinin hukuki niteliği veya şekli önem taşımamaktadır. Taraflar arasındaki ilişki, yazılı, sözlü, açık veya zımni olabilmektedir; şeklin önemi yoktur.

“Uyumlu eylem”

Uyumlu eylem, teşebbüslerin benzer davranışlarda bulunarak, rekabeti "bilinçli olarak kısıtlaması" durumunu açıklamaktadır. Bu genel tanımdan yola çıkarak, uyumlu eylemi, teşebbüsler arasında anlaşma seviyesine varmayan, fakat rekabetin risklerinden kaçınmak üzere, bilinçli olarak gerçekleştirilen, pratik işbirliğinden oluşan bir koordinasyon şekli olarak tanımlayabiliriz.

Teşebbüs birliği kararları ve eylemleri

Dernek, birlik, federasyon, konfederasyon adı altında resmi ya da oluşum, platform, birliktelik şeklinde her ne adla anılırsa anılsın, teşebbüs birlikleri; mesleki ya da sektörel ihtiyaçları ortaya koyma, geliştirme ve ortak hedefleri gerçekleştirme amacı olan gerçek ya da tüzel kişileri bir araya getiren oluşumlardır.

Teşebbüs birliklerinin birincil amacı üyelerine hizmet sunmak olmakla birlikte, sanayi ve/veya mesleki politikaların oluşturulması ya da gerek uluslararası gerekse milli platformlarda sektör/meslek politikalarının oluşturulması gibi siyasi işlevleri de bulunabilmektedir.

Temsil ettikleri sektörün işlevselliğini ve performansını geliştirmekte önemli bir role sahip birlik ve dernekler aynı zamanda rakipleri bir araya getirmeleri nedeniyle Rekabet Kurumu tarafından da yakından takip edilmektedir.

Teşebbüslerin, mesleki dayanışma, sektör sorunlarının tartışılması, sosyal aktiviteler yapılması ve bunun gibi amaçlarla oluşturdukları örgütlenmeler de "teşebbüs birliği" adı altında Rekabet Kanunu'nun 4. madde uygulaması içine alınmıştır. Teşebbüs birliklerinin ilgili organlarında alacakları kararlar ile Rekabet Kanunu'na aykırı uygulama ve eylemlerde bulunamazlar. Bahse konu kararlar ile rekabetin etkilenmesi hususu işbu Kılavuz'da rekabeti sınırlayıcı anlaşma ve uyumlu eylemlerin anlatıldığı kısımda açıklandığı için bu bölümde dernek üyeliğine kabul veya çıkarılma konusu üzerinde durulacaktır.

Rekabeti kayda değer ölçüde kısıtlamayan anlaşmalar “De minimis”

16.06.2020 tarihinde Kanun'a dahil edilen “rekabeti kayda değer kısıtlamayan anlaşmalar” kavramı kapsamında, açık ve ağır ihlaller hariç olmak üzere piyasada belirli bir boyut altında kalan anlaşmalar Rekabet Kurulu tarafından soruşturma konusu yapılmayabilecektir.

Hangi anlaşmaların bu kurala tabi olacağının belirlenmesi Kurul'a bırakılmıştır. Rekabet Kurulu 2021/3 sayılı Tebliğ ile, rakip teşebbüsler arasında yapılan anlaşmalarda, tarafların sahip olduğu toplam pazar payının (anlaşmadan etkilenen ilgili pazarların hiçbirisinde) %10'u aşmaması ve rakip olmayan teşebbüsler bu oranın %15'i aşmaması halinde ilgili anlaşmaların rekabeti kayda değer ölçüde kısıtlamayacağı yönünde düzenleme yapmıştır.

Rekabeti sınırlayıcı anlaşma, karar ve uyumlu eylem örnekleri

Bazı anlaşma türleri "ağır ihlal" olarak tanımlanmakta ve her zaman yasak kapsamında değerlendirilmektedir:

- Doğrudan ya da dolaylı olarak fiyat (faiz, ücret, komisyon vs. dahil) tespiti,
- Alım satım şartlarının (ticari şartlar, vade vs.) tespit edilmesi,
- Rekabete hassas olan bilgilerin rakipler arasında paylaşımı,
- Pazarları paylaşmak, kontrol etmek ya da sınırlamak,
- Tedarik kaynaklarını paylaşmak,
- Üretimi kontrol etmek ya da sınırlandırmak,

belli başlı örnekler olarak sayılabilir.

Fiyat ve diğer alım satım şartlarının tespiti

Rekabet Hukuku açısından, "fiyat anlaşmaları" sınırlayıcı ilişkilerin en sakıncalı türü olarak kabul edilmektedir. Enerji piyasalarında “fiyat” konseptini en geniş anlamda yorumlamak daha sağlıklı bir yaklaşım olacaktır. Enerji piyasalarında ücretler, marjlar, iskontolar vs. fiyat konsepti altında değerlendirilebilir. Diğer taraftan, sadece doğrudan fiyat tespitini değil, fiyata dolaylı olarak yansıyan maliyet, kâr gibi unsurları ve hatta işlem şartları da bu kapsamda değerlendirilir.

Piyasa ekonomisinin en temel kuralı, en geniş anlamıyla fiyatın herhangi bir yapay müdahale olmaksızın, piyasa koşullarına göre serbestçe oluşmasıdır.

Pazar paylaşımı

Rekabet Kanunu'nda öngörülen diğer bir sınırlayıcı uygulama durumu "mal veya hizmet piyasalarının bölüşülmesi ile her türlü piyasa kaynaklarının veya unsurlarının paylaşılması ya da kontrol edilmesidir."

Sadece mal ve hizmet piyasalarının bölüşülmesi değil, piyasa kaynakları veya unsurlarının paylaşılması da aynı hükümde düzenlenmektedir. Örneğin, mal piyasalarının ya da müşterilerin veya coğrafi pazarların teşebbüsler arasında paylaşılması, piyasa unsurlarının paylaşılması olarak nitelendirilebilir.

Arz ve talebin kontrol edilmesi

Rekabet Kanunu'nda öngörülen üçüncü sınırlayıcı hal, münhasıran yatay ilişkilere yönelik olarak kaleme alınan, "mal veya hizmetin, arz ya da talep miktarının kontrolü veya bunların piyasa dışında belirlenmesidir."

İktisat bilimi, pazar ekonomilerinde fiyatın piyasa dinamikleri içerisinde arz ve talep kurallarına göre serbestçe oluşması gerektiğini öngörmektedir. Dolayısıyla bu unsurlara yapılacak bir dış müdahale, aynı zamanda, fiyata ve serbest rekabetin işleyişine bir müdahale anlamına gelmektedir.

Bu nedenle rekabet kuralları açısından arz ve talebin yani dolaylı olarak fiyatın, teşebbüslerin müdahalesine maruz kalması, piyasadaki serbest rekabetin açık bir şekilde ihlali anlamına gelmektedir.

Sektördeki belli başı üreticilerin bir araya gelerek pazara sunulacak üretim miktarını sınırlamaları, anlaşılan miktarlara uygun davranıldığının teyidi için birbirleriyle her ay üretim miktarlarını paylaşmaları altı aylık dönemlerde kartele dahil teşebbüslerin birbirlerinden "swap" tabir edilen şekilde ürün almak suretiyle anlaşılan üretim miktarlarına bağlı kalmaları arz kısıtlanmasının klasik örneğini oluşturur.

Ayrımcı uygulamalar

Birden fazla teşebbüsün aralarında anlaşmaları sonucunda, eşit hak, yükümlülük ve edimler için, eşit durumdaki kişilere farklı şartları uygulamaları "ayrımcı uygulamalar" olarak görülmektedir.

Hakim durumda olmayan bir teşebbüsün, tek başına vereceği bir kararı ile, ayrımcı uygulama yapmasını Rekabet Kanunu yasaklamamaktadır.

Rekabet Kanunu'nun yasakladığı husus, birden fazla teşebbüsün anlaşarak eşit durumdaki kişilere ayrımcılık yapmaları halidir. Kısacası, teşebbüslerin aralarında anlaşarak, ticari ilişkiye girecekleri

diğer teşebbüsler arasında rekabet koşulları açısından yapay farklılık yaratmaları durumu düzenlenmektedir.

Olağan dışı yükümlölükler öngörmek

Anlaşmanın niteliğine veya ticari teamüllere aykırı olarak, yine rakiplerin bir araya gelerek iş yaptığı diğer teşebbüslere yönelik olarak, bir mal veya hizmet ile birlikte, diğer mal ve hizmetin alınmasını zorunlu kılmaları veya aracı teşebbüs durumundaki alıcıların talep ettiği bir malın ya da hizmetin, diğer bir mal veya hizmetin de alıcı tarafından teşhiri veya satışı şartına bağlamaları ya da arz edilen bir mal veya hizmetin tekrar arzına ilişkin şartlar ileri sürölmesi hususlarında anlaşmaları Rekabet Kanunu tarafından hukuka aykırı olarak nitelendirilebilmektedir.

Enerji piyasalarda şartlı satış veya İngiliz kloz türü uygulamalara sıklıkla rastlanmaktadır. Ancak bu uygulamalar genellikle ortak şartlar öngörmekten öteye bağımsız ve bireysel kararlar ile alınmaktadır. Her halükarda, olağan dışı yükümlölükler öngörme eylemi içeren her uygulamanın rekabet süzgecinden geçirilmesi gerekmektedir.

Bilgi Paylaşımı

Rekabet Kanunu'nun kapsamı içinde anlaşma, uyumlu eylem ve teşebbüs birliğı kararları ve eylemleri dışında, bilgi değişimi, Kanun kapsamında olan en hassas hususlardan biridir. Teşebbüslerin faaliyetlerini uygularken veya planlarken pazara ilişkin belirsizlikleri azaltan veya ortadan kaldıran, teşebbüslerin bağımsız kararlarını etkileyebilecek ve bunun sonucu olarak rekabetçi olmayan sonuçlar doğuran veya doğurabilecek bilgilerin paylaşılması yasaklanmıştır.

Rekabet otoritelerinin bilgi değişimi konusu üzerinde durmalarının temel sebebi, bu uygulamaların rakip teşebbüsler arasında, rakibinin faaliyetlerini izlemek yoluyla muvazaalı davranışları kolaylaştırması ve hatta en nihayetinde rekabete aykırı sonuçlara ulaşmasıdır.

Rekabet kurallarının uygulanması söz konusu olduğı zaman bilgi değişimi uygulaması iki şekilde olabilmektedir. Birinci sistemde değişim bizzat teşebbüsler arasında tek taraflı veya karşılıklı olarak yapılmakta iken, ikinci sistemde bilgiler merkezi bir sektör kuruluşu dernek ya da birliklerde ya da bağımsız özel teşebbüsler bünyesinde toplanmakta, elde edilen veriler üyelere kararlaştırılan şekil ve sıklıkta sunulmaktadır.

Teşebbüslerin aralarında bu iki şekilde paylaştıkları bilgi farklı veriler içerebildiğı gibi, münferit ya da toplam bilgiler de içerebilir. Münferit veri, belirlenmiş veya doğrudan ya da dolaylı olarak kimlikleri anlaşılabilecek konumdaki teşebbüslerle ilgili olan verileri, toplam veri ise en az üç teşebbüse ilişkin verileri ifade eder. Bununla birlikte sadece iki teşebbüsle ilgili olan veriler ya da daha fazla olmakla birlikte paylaşımına katılan teşebbüslerin, diğeriyle ilgili verilerini çıkarması mümkün olan sistemlerle yapılan bilgi paylaşımı da toplam veri kabul edilememektedir.

Rekabet Hukuku açısından, Kanun'un 4. maddesinde açıklanan rekabete aykırı uygulamaların bazen ana unsuru çoğu zamanda yardımcısı olarak kabul edilen bilgi değişiminin söz konusu olduğu durumlar ile, bilgi değişiminin salt sektöre ilişkin istatistik bilgilerin paylaşımını içermesi hali arasında rekabet kurallarının uygulanması açısından ciddi farklar vardır. Rekabeti bozucu uygulamayı kolaylaştıran bilgi paylaşımı rekabet otoriteleri tarafından yasaklanıp ağır cezalara konu olurken, istatistik amaçlı yapılan paylaşım desteklenmektedir.

Hâkim Durum ve Hâkim Durumun Kötüye Kullanılması

Rekabet Kanunu hakim durumu, bir teşebbüsün, pazarda, rakiplerinden ve müşterilerinden bağımsız olarak; fiyat, arz, talep, dağıtım ve teknoloji gelişimini belirleyebilme ve etkin rekabeti engelleyebilme gücü olarak tanımlamıştır.

Her teşebbüs, faaliyet gösterdiği alanda lider olmak, hakim durumda olmak ister. Kanun teşebbüslerin hakim durumda olmalarını yasaklamamaktadır. Yasak olan hakim durumun kötüye kullanılmasıdır.

Bir ya da daha fazla teşebbüsün, tek başına ya da birlikte sahip olduğu hakim durumu, tek başlarına ya da başkaları ile yapacağı anlaşmalarla ya da birlikte gerçekleştireceği davranışlar ile kötüye kullanması, hukuka aykırı ve yasaktır.

Rekabet Kanunu, bu genel yasaklama ifadesinin ardından, belli başlı "kötüye kullanma" halleri olarak gördüğü örnekleri sıralamaktadır.

"Hakim durum" saptaması yapılabilmesi için öncelikle ilgili ürün pazarının;

- Hangi ürünlerden oluştuğu, bir mal ya da hizmetin, diğer bir mal ve hizmetle ikame edilebilirliğinin hem arz hem de talep yönünden ayrı ayrı incelenmesi ve
- Bu ürünün pazarlamasının hangi coğrafi alana yayıldığıнын tespiti yapılmaktadır.

Pazar payı hakim durum tespitinde ilk aşama olmakla beraber tek başına hakim durum kararı verebilmek için yeterli değildir. Aynı zamanda teşebbüsün ilgili ürün pazarında belirli bir pazar gücünün olup olmadığı da araştırılmalıdır.

Rekabet otoriteleri firmaların teknolojik, markaya bağlı, mali, dağıtım kanallarının yaygınlığı, ürün gamının çeşitliliği, dikey entegrasyon gibi rekabetçi üstünlükleri dikkate alarak, mevcut ve potansiyel rekabeti değerlendirerek, varsa yasal pazarın işleyişinden ya da rakiplerin tutumundan kaynaklanan pazara giriş engellerini ve firmaların mutlak, nispi pazar paylarını, arz ve ürün ikame olanaklarının değerlendirildiği bir teknik analizden sonra bir ya da birden fazla firmanın hakim durumda olup olmadığı kararını vermektedirler.

Rekabet otoritesinin hakim durum tespitinden sonra, ilgili ürün pazarında, rekabeti ciddi ve haksız bir şekilde engelleyen davranışlar kötüye kullanma olarak değerlendirilmektedir.

Belli başlı kötüye kullanma örnekleri olarak aşağıdakiler sayılabilir:

- Pazara girişi engellemek, rakip faaliyetlerini zorlaştırmak,
- Ayrımcılık,
- Şartlı satış,
- Bir pazardaki hakim durumun bir başka pazarda kötüye kullanılması,
- Tüketici zararına olarak üretim, pazarlama ya da teknik gelişmenin sınırlandırılması,
- Mal vermeyi reddetmek,
- Haksız fiyatlandırma yapmak ve
- İndirim sistemleri, münhasırlık – bağlılık primleri ve diğer bağlayıcı anlaşmalar yapmak.

Yukarıda bahsedilen kötüye kullanma halleri teşebbüslerin aralarında yaptıkları rekabeti bozucu anlaşma örneklerine benzemektedir. Aradaki temel fark, rekabetin artık bir anlaşma ile birden fazla teşebbüs tarafından bozulması yerine, hakim durumda bulunan teşebbüsün tek başına bu eylemi gerçekleştirmesidir.

Rekabetin son derece kesif olduğu enerji piyasalarda hakim duruma ilişkin tespitler yapmak son derece güçtür. Bunun ana nedeni, pazardaki oyuncu sayısının fazlalığı ve tek başına bir enerji şirketinin hakim durum sayılabilecek bir seviyeye gelmesi çok ender rastlanacak bir durum olduğundandır.

Rekabet Kurulu Uygulamaları

Muafiyet Uygulaması

Rekabet Kanunu, Rekabet Kurulu'na genel yasak kapsamına giren veya girebilecek nitelikte olan, rekabeti sınırlayıcı bir ilişkinin değerlendirilerek kısıtlanmasının, pazar, teknolojik gelişme, tüketiciler nezdinde olumlu yönlerinin olması halinde, bireysel olarak ya da tebliğler yoluyla, genel yasaklamadan ayrı tutulması yönünde çeşitli yetkiler vermektedir.

Bireysel muafiyet

Bireysel muafiyet, ilgililerin talebi (bu talep, "Menfi Tespit/Muafiyet Bildirim Formu" ile yapılır) ya da Rekabet Kurulu'nun kendiliğinden değerlendirmesi üzerine, rekabeti sınırlayıcı bir ilişki hakkında, muafiyet verilebilmesi şartlarının tümünün yerine getirildiğine dair Rekabet Kurulu'nun vermiş olduğu bir karardır.

Bireysel muafiyet kararı ile Kurul, kendisine bildirilen ya da herhangi bir şekilde haberdar olduğu ve rekabeti kısıtlayan yönleri olan bir anlaşma, uyumlu eylem ve kararı, cezai yaptırım uygulanmasından muaf tutmaktadır.

Bu şekilde alınan bir muafiyet kararı ile Rekabet Kanunu'nda tanımlanan yasak ilişkilerin maruz kaldığı geçersizlik, idari para cezaları ve tazminata ilişkin hukuki yaptırım rejimi, muafiyet kararı verilen anlaşma, karar ve uyumlu eylemler bakımından uygulanmamaktadır.

Bireysel muafiyet kararları belirli bir süreye tabi olabileceği gibi, süresiz olarak da verilebilmektedir.

Grup muafiyeti

Rekabet Kanunu, bireysel muafiyetin yanı sıra Rekabet Kurumu Tebliğleri ile düzenlenen grup muafiyeti sistemini de getirmiştir.

Kurulun yayınladığı grup muafiyeti tebliğlerinde belirtilen şartları taşıyan anlaşma ve/veya kararlar, kendiliğinden, muafiyetten yararlanmakta ve Kurul’a ayrıca bir bildirimde bulunmaya gerek kalmamaktadır.

Böylelikle, bu sistem ile bu türden anlaşmalara, geçersizlik yaptırımı, tazminat sorumluluğu ve idari para cezalarına ilişkin yaptırımlar uygulanmamaktadır.

Kurulun Kanun’un uygulanmasından grup olarak muaf tuttuğu bazı sektörel ve teşebbüsler arası ilişkinin niteliği özelinde ikincil mevzuatı mevcuttur. İlaç sektörü özelinde Dikey Anlaşmalar (dağıtım zinciri – depolar ve eczaneler arasındaki anlaşmalar vb.), Teknoloji Transferi Anlaşmaları, Araştırma Geliştirme Anlaşmaları ve Uzmanlaşma Anlaşmalarına ilişkin grup muafiyeti tebliğleri örnek olarak sayılabilir.

Yapısal Tedbirler

Rekabet Kanunu’nda değişiklik yapan 7246 sayılı Yasa ile getirilen son derece önemli bir diğer husus Rekabet Kurulu’na yapısal tedbir alabilme yetkisi veren düzenlemedir. Bu düzenleme Rekabet Kurulu’na teşebbüslerin bünyesinde “ortaklık paylarının ve/veya mal varlıklarını devretmelerine” kadar varan yapısal yaptırımlar yönünde karar verme yetkisi tanımaktadır. Kanun yapısal tedbirlerin son çare olarak hayata geçirileceğinin ve yapısal ve davranışsal tedbirlerin ihlalle orantılı ve ihlalin etkili biçimde sona erdirilmesi için gerekli olmasının da altını çizmektedir.

Soruşturma Süreci

Doğrudan Soruşturma Açılması

Rekabet Kurulu, rekabeti bozucu durumların kendisine ihbar, şikâyet şeklinde başvuruların olması veya ihlalin resen tespit edilmesi durumunda soruşturma açma kararı alabilir.

Ön araştırma

Rekabet Kurulu, doğrudan soruşturma açılması kararı alabileceği gibi, bir soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının tespiti için ön araştırma yapılmasına da karar verebilir.

Ön araştırma yapılmasına karar verildiği takdirde, ön araştırma yapmakla görevlendirilen raportör(ler), elde ettiği bilgileri, delilleri ve konu hakkındaki görüşlerini Rekabet Kuruluna yazılı olarak bildirir.

Ön araştırma raporunun teslimini takiben Kurul, elde edilmiş olan bilgileri değerlendirip karar vermek üzere toplanır ve soruşturma açılmasına veya açılmamasına karar verir.

Soruşturma Prosedürü

Soruşturma yapılmasına karar verildiği zaman, Kurul, ilgili daire başkanının gözetiminde soruşturmayı yürütecek raportör veya raportörleri belirler. Soruşturma en geç 6 ay içinde tamamlanır. Gerekli görüldüğü hallerde, bir defaya mahsus olmak üzere, Kurul tarafından 6 aya kadar ek süre verilebilir.

Kanun, başlattığı rekabet soruşturmalarında ilgili taraflara yazılı ve sözlü savunma hakkı tanımaktadır.

Taahhüt ve Uzlaşma

Yürütülmekte olan bir ön araştırma ya da soruşturma sürecinde ortaya çıkan rekabet sorunlarının giderilmesine yönelik olarak ilgili teşebbüs ya da teşebbüs birliklerince taahhüt sunulabilmesi mümkündür. Kurul taahhüt yoluyla kanuna aykırılığın giderilebileceğine kanaat getirirse verilen taahhütler kapsamında soruşturma açılmamasına veya açılmış bulunan soruşturmaya son verilmesine karar verebilmektedir. Kanunda sayılan her ihlal türü için taahhüt vermek mümkün değildir. Kartel yapıları, rakipler arası fiyat tespiti, bölge veya müşteri paylaşımı ya da arz miktarının kısıtlanması gibi ağır ihlallere ilişkin olarak taahhüt verilememektedir.

Keza bir soruşturmaya başlanmasından sonra Kurul, ilgililerin talebi üzerine veya kendiliğinden, usul ekonomisinin sağlanması amacıyla ihlalin varlığı ile kapsamını kabul eden teşebbüs veya teşebbüs birlikleri ile uzlaşma yoluna gidebilir. Soruşturmanın uzlaşma ile sona ermesi halinde verilecek idari para cezasında %25'e kadar indirim uygulanabilmektedir.

Bilgi İsteme

Kurul, Rekabet Kanunu'nun kendisine verdiği yetkiyi yerine getirirken gerekli gördüğü her türlü bilgiyi kamu kurum ve kuruluşlarından, teşebbüslerden ve teşebbüs birliklerinden isteyebilir. Teşebbüsler istenen bilgi ve belgeleri kendilerine tanınan süre içinde vermek zorundadır. Aksi halde, Kurulun, gecikilen her gün için teşebbüs cirosu üzerinden idari para cezası uygulama hakkı vardır.

EK 2: Yerinde İncelemeler

Rekabet Kurulunun Yerinde İnceleme Yetkisi

Rekabet Kanunu'nun 15. maddesine göre, Rekabet Kurulu, Kanun'un kendine verdiği görevleri yerine getirirken gerekli gördüğü hallerde "yerinde inceleme" diğer adıyla şafak baskını (dawn raid) yapabilir.

Kanun'un Kurul'a verdiği bu yetki çerçevesinde, Rekabet Kurumu uzmanları ve uzman yardımcıları ("Uzmanlar"), Rekabet Kurulu'nun sürdürmekte olduğu bir ön araştırma, ya da soruşturma çerçevesinde yerinde inceleme yapabilirler. Uzmanlar yerinde inceleme yapmak için, teşebbüsler ve teşebbüs birliklerine gidebilirler.

Uzmanlar; teşebbüsler ve teşebbüs birliklerinin:

- Her türlü yazılı evrak ve belgelerini inceleyebilir ve gerekirse suretlerini alabilirler,
- Belirli konularda yazılı ve sözlü açıklama isteyebilirler,
- Teşebbüslerin her türlü mal varlığına ilişkin fiziki mahallerde incelemeler yapabilirler,
- Bilgi ve verilerin bulunduğu her türlü bilişim sistemlerinde (bilgisayar, harici disk, sunucu, vs.) incelemeler yapabilir, bunların kopyalarını ve fiziki örneklerini alabilirler.

Kanun'da yapılan 2020 değişikliği kapsamında yayınlanan “Yerinde İncelemelerde Dijital Verilerin İncelenmesine İlişkin Kılavuz” ile getirilen düzenleme ile Kurum uzmanları teşebbüse ait her türlü veriyi bulunduran sunucu, masaüstü/dizüstü bilgisayar, taşınabilir cihaz gibi bilişim sistemleri ile CD, DVD, USB, harici hard disk, yedekleme kayıtları, bulut servisleri gibi depolama araçları ile her türlü taşınabilir iletişim cihazlarında (cep telefonu, tablet vb.) dijital ortamlarda inceleme yapmaya yetkilendirilmiştir. Bu araştırmalarda Kurum uzmanlarının, dijital verilerde nitelikli arama yapılmasına imkân tanıyan adli bilişim yazılım ve donanımlarından faydalanabileceği belirtilmiştir.

İdari Para Cezası

Rekabet Kanunu'nun rekabeti sağlayacak şekilde uygulanabilmesi, uygun bir yaptırım sisteminin kabul edilmesini gerektirir. Bu yaptırımların, teşebbüsleri, rekabeti sınırlamaktan veya Rekabet Kurulu'nun emirlerine uymamaktan caydırıcı olması gerekir. Bu nedenle Kanun'u esastan ihlal eden rekabeti sınırlayıcı anlaşma ve uygulamalar ile Kanun'u şeklen (usul) ihlal eden davranışlara ilişkin idari para cezaları kabul edilmiştir.

Para cezaları, usule ilişkin suçlar için daha hafif, esasa ilişkin suçlar için daha ağır olarak düzenlenmiş olup para cezalarının uygulama esasları Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar ile Hakim Durumun Kötüye Kullanılması Halinde Verilecek Para Cezalarına İlişkin Yönetmelik ile düzenlenmektedir.

Rekabet Kurulu davranışsal ve yapısal tedbir alabilmesi yanında, teşebbüslerin rekabeti sınırlayıcı anlaşma, karar veya uyumlu davranışlarında ya da hakim durumun kötüye kullanılması gibi ağır ihlal hallerinde ihlale karışan teşebbüslere azami olarak cirolarının %10 oranına kadar para cezası verebilmektedir.

Bununla birlikte yapılan yasal düzenlemeler ile kartele taraf olan bir teşebbüsün ceza almaması da mümkün hale getirilmiştir. Böyle bir düzenleme yapılmasının en önemli nedeni en ağır ihlal türü olan kartellerin gizli bir anlaşma sonucu oluşturulması ve son derece zor ortaya çıkarılmasıdır. Bu nedenle bu ağır ihlalin ihbarını teşvik etmek amacıyla Rekabet Kurulu Kartellerin Ortaya Çıkarılması Amacıyla Aktif İşbirliği Yapılmasına Dair Yönetmeliği hayata geçirmiştir. Söz konusu yönetmelik kapsamında pişmanlık başvurusunda bulunarak bir karteli ihbar edenler idari para cezasından muaf tutulabilmektedirler.

Yerinde İnceleme Esasları

Shell Türkiye'nin ana yaklaşımı, herhangi bir sebeple Rekabet Kurumu tarafından bir yerinde inceleme gerçekleştirilmesi durumunda, gerekli incelemelerin yapılabilmesi için yetkililere en uygun çalışma ortamının sağlanması ve her daim iş birliği içinde destek verilmesidir.

Yerinde incelemelerde dikkat edilmesi gereken hususlar aşağıdaki gibidir:

- Yerinde incelemelerde Shell Türkiye ilgili birimlerinin yetkilileri veya bu birimlerce yetkilendirilmiş danışmanlar görev alır.
- Yerinde incelemenin, Rekabet Kurumu uzmanlarının teşebbüse varışından ayrılışına kadar her aşamada işbirlikçi yaklaşımın uygulanması gerekmektedir.
- Yerinde incelemelerde, Rekabet Kurumu uzmanlarına yardımcı olunması amacıyla bahse konu yetkililer veya danışmanlar uzmanlara her daim eşlik eder.
- Açıklanması gereken hususlar varsa, bahse konu yetkililer şirketin yetkilileri veya danışmanları aracılığı ile gerekli açıklamaları yapar.
- Herhangi bir bilginin derlenmesi gerekiyorsa, yetkililer veya danışmanlar uzmanlardan yazılı cevap verilebilmesi için zaman talep edilebilir.
- Uzmanlar tarafından bir tutanak tutulması halinde, tutanak hem yetkililer hem de danışmanlar tarafından dikkatlice değerlendirilir; tutanakta yazılanlar üzerinde bir anlaşma sağlanamaması durumunda tutanağa çekince ve açıklama eklenebilir.
- Gerekli görülmesi halinde, Rekabet Komitesi yerinde incelemelere ilişkin bir uygulama prosedürü hazırlanmasına ve uygulanmasına karar verebilir. Bu durumda, Shell Türkiye bu prosedürlere uymakla yükümlüdür.